

2026. januári mérnök évfordulók, emléknapok + **programok**

1. – 125 éve született Born Gyula-Frigyes mérnök

Budapesten, 1901. január 1-én született báró Born Gyula-Frigyes (1901-1972) gépészmérnök, kiváló újító. Tanulmányait a berlini egyetemen kezdte, oklevelét a budapesti Műegyetemen szerezte 1925-ben. A húszas években Mihály Dénes (1894-1953) mérnök, feltaláló számára megtervezte és részben kivitelezte az első mozgóképes televíziós adó és vevő mechanikai elemeit, Asbóth Oszkár (1891-1960) mérnök, sport-repülőnek a helikopter megalkotásában volt segítségére. Pályáját 1925-ben kezdte üzemmérnökként Berlinben. 1936-ban hazatért, 1936-1940 között Első Magyar Gazdasági Gépgyár Rt.-nél dolgozott, az első időben konstruktorként, 1938-tól műszaki igazgatóként. 1940-től 1942-ig a Budapest-Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntő Rt. műszaki-, 1942 és 1948 között vezérigazgatója volt. 1944-ben az üldözöttek mentése mellett sikerült megakadályoznia a gyár nyugatra telepítését. 1951-ben kitelepítették, 1952-1953-ban kitelepítetti minőségben a MÁV gyöngyösi Váltó- és Kitérőgyárában üzemmérnökként, később műszaki fejlesztés-vezetőjeként dolgozott nyugdíjba vonulásáig. Számos műszaki újítása közül a legjelentősebb az, amely lehetővé tette a kis sugarú ívbe épített sínek gyors és nagymérvű kopásának kiküszöbölését a sínek magasfrekvenciájú indukciós keményítése révén.

1. – 50 éve alapították a Paksi Atomerőmű Vállalatot

Pakson, 1975. október 3-án délután ünnepélyes keretek között rakták le az atomerőmű-építkezés alapkövét, benne Havasi Ferenc, a Magyar Népköztársaság Minisztertanács elnökhelyettese által aláírt alapítólevéllel, amely rendelkezett a felépülő első magyar atomerőműről. Két hónappal később, szerényebb külsőségek közepette, – a Magyar Villamos Művek Tröszt (MVMT) keretében – 1976. január 1-jén megkezdte működését a Paksi Atomerőmű Vállalat (PAV), amelynek 1991. december 31-től Paksi Atomerőmű Részvénytársaság (PA Rt.), jelenleg pedig MVM Paksi Atomerőmű Zártkörűen Működő Részvénytársaság (MVM Paksi Atomerőmű Zrt.) a neve. Pakson olyan művet építettek elődeink és jelenleg is üzemeltetnek kortársaink, amely ma is világszínvonalon valósítja meg alaprendeltetését. Olyan nukleáris bázisú erőművi blokkok üzemelnek Pakson, melyek biztonságosan és olcsón állítanak elő villamos-, és hőenergiát. Elmúlt öt évtizedben, a megváltozott társadalmi viszonyok közepette a Paksi Atomerőmű mélyen beágyazódott környezetébe és pótolhatatlanná tette magát. Már a 3. generáció is bekapcsolódott az üzemeltetésbe, és az unokák megjelenése tovább erősítette azt a kollektív szellemet, amely alapja a biztonságos üzemeltetésnek.

1. – 120 éve született Bainville József mérnök

Palermo városában, 1806 január 1-én született Bainville József (1806-1896) olasz származású magyar mérnök, építőművész és építőmester, Szeged városának sokoldalú tevékenységet (1851-1861) végző főmérnöke, aki a város területén lévő mocsaras részek kiszárításával és feltöltésével párhuzamosan, és azzal összefüggésben előtérbe helyezte a várost körülvevő csatornahálózat létesítését is. A mocsaras területek ügyében már 1852-ben jelentést nyújtott be a település választmányhoz, s ugyanakkor tervet készített a 6000 ölnyi hosszú, öt ölnyi mélységű, 525 ölnyi átlagos szélességű csatornahálózat megépítésére is. A Tisza és a

Maros átvágására 1853-ban készített jelentése és térképe is szorosan ebbe a feladatkörbe kapcsolódik, noha ezzel elsősorban árvédelmi célokat kívánt megvalósítani.

1. – 150 éves az egységes tízes felosztású mértékrendszerünk

A XIX. század második felében az európai országok technikai fejlődését segítő körülmények kedvező alakulásában sokat segített az egységes mértékegységek elfogadása. Magyarországon is így volt, ezért nagy jelentőségű a Párizsban, 1875. május 20-án létrehozott nemzetközi méterkonvencióhoz való csatlakozásunk. A méteregyezmény (franciául: *Convention du Mètre*, angolul: *Treaty of the Meter*) célja egy nemzetközi méréstudományi intézet felállítása volt a méterrendszer kialakításának koordinációjára. Ezt követően a 1876. évi 11. sz. törvénycikkely előírta a méter/kilogramm rendszer, az egységes tízes felosztású mértékrendszer használatát hazánkban. Eszerint a kizárólagos mértékrendszer a nemzetközi egyezményben megállapított méter-hosszúság, és az ebből levezethető súly- és térfogategység (kilogramm, liter). A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet vezetősége 1876. június 15-én rendelkezett az új méter/kilogramm rendszer, és az egységes tízes felosztású mértékrendszer kötelező használatáról. A tizenhét ország, köztük Osztrák-Magyar Monarchia képviselői által 1875-ben aláírt méteregyezményt 1921-ben jelentősen felülvizsgálták. A rendszert 1960 óta SI-mértékegységrendszernek (franciául: *Système international d'unités*) nevezik.

2. – 140 éve született Wolf Emil mérnök

Budapesten, 1886. január 2-án született Wolf Emil (1886-1947) vegyészmérnök, az önálló magyar gyógyszeripar egyik megteremtője. Egyetemi tanulmányait Münchenben végezte. Vegyészmérnöki oklevelének megszerzése után németországi gyárakban és rövid ideig Richter Gedeon (1872-1944) gyógyszerész mellett dolgozott. 1910-ben Kereszty György vegyészmérnökkel megalapította az "Alka" Vegyészeti Gyárat, amely 1913-ban a Chinoin Gyógyszer és Vegyészeti Termékek Gyára nevet vette fel. Richter Gedeon mellett Wolf nevéhez fűződik az önálló magyar gyógyszeripar megteremtése. A század elején kezdeményezte az akkoriban Magyarországon még nem létező szintetikus gyógyszerek gyártását. Az irányításával működő kutatógárda eredményei közé tartozik az ultraszeptil előállítás. Legnagyobb jelentőségű munkája a papaverin ipari gyártása volt. Wolf és kutatócsoportja a József Nádor Műegyetem Szerves Kémiai Intézetét irányító Zemplén Géza (1883-1956) professzorral együttműködve az 1930-as években oldotta meg a feladatot. 1940-ben lemondott vezérigazgatói tisztéről. 1944-ben Németországba deportálták. 1945-ben hazatért és ismét, mint vezérigazgató hozzászolgált a gyár újjászervezéséhez. Az ő munkálkodása tette újból naggyá a Chinoint. A gyár és az ország újjáépítése érdekében vállalt külföldi útján, túlfeszített munkája közben, Belgiumban rövid betegség után halt meg.

3. – 150 éves a Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút

A Győr, Sopron és az ausztriai Ebenfurt között közlekedő Vasutat (GYSEV) 1876. január 3-án megnyitották és átadták a forgalomnak. A Győr-Sopron-Ebenfurti Vasút Zrt. Magyarországon és Ausztriában működő, 434,7 kilométeres pályahálózatot fenntartó és üzemeltető integrált vasúttársaság. Magyar székhelye Sopronban, osztrák székhelye Vulkapordányban található.

3. – 120 éve született Hoff Miklós János mérnök

Magyaróváron, 1906. január 3-án született Hoff Miklós (Nicholas) János (1906-1997) repülőgép-tervező, fizikus, gépészmérnök, egyetemi tanár, akadémikus. Több oklevelet szerzett, így: építőmérnöki (budapesti Műegyetem), gépészmérnöki (Zürichi Szövetségi Műegyetem), időközben a budapesti Weiss Manfréd Műveknél repülőgép-tervezéssel foglalkozott, repülőgép-mérnöki (aeronautika) szakmában. Miután 1939-ben kivándorolt az USA-ba, tanulmányait a Stanford Egyetemen folytatta (itt doktorált is), ezután a Brooklyn Műegyetemen lett professzor. A standfordi egyetemen megszervezte az aeronautikai tanszéket és intézetet, melyet 1957 és 1971 között vezetett is. Itt dolgozott, mint az aeronautika és az asztronautika professzora. Tudományos és fejlesztői kutatásai (repülők és űrjárművek mechanikai szilárdsága) elismeréseként, több tudományos intézmény tagjául választotta. Így: USA Nemzeti Akadémia, Amerikai Művészeti és Tudományos Akadémia, Magyar Tudományos Akadémia, Amerikai Mechanikai Akadémia (elnöke 1980-ig), az Amerikai Légierő Vezérkara Tudományos Tanácsadó testülete, a NATO Aeronautikai Kutató-fejlesztési Tanácsadó Bizottsága, a Technion (tiszteltbeli doktor). Több kitüntetést is kapott: az Amerikai Mérnöktársaság Kármán-érme (1972), a New-York-i Tudományos Akadémia Laskowitz-érme, az Amerikai Aeronautikai–Astronautikai Intézet Pendray-díja (1971) és Guggenheim-érme (1983), annak elismeréseként, hogy *„egész életében kiváló mérnökként és tanárként hozzájárult aeronautikai szerkezetek tervezésének elméletéhez és gyakorlatához”*.

4. – 190 éve született Chyzer Kornél tudós

Budapesten, 1836 január 4-én született Chyzer Kornél (1836-1909) természettudós, akadémikus, a balneológiai irodalomunk egyik megteremtője, aki elévülhetetlen érdemeket szerzett a gyógyvizeink felhasználásában, a fürdő- és a kórházügy fejlesztésében. Az ország ásványvízlelőhelyeit és fürdőit bemutató térképe nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő alkotás volt.

5. – 125 éve született Tallián Ferenc geográfus

Pécelen, 1901. január 5-én született Tallián Ferenc (1901-1978) geográfus, térképész. 1927-től a Magyar Földrajzi Intézet, 1951-től annak jogutódjánál, az Offset Nyomdánál dolgozott, utóbb, mint főmérnök. Az első önálló magyar Világatlasz nyomdai-műszaki munkálatait irányította.

6. – 125 éve született Borsos József Zoltán mérnök

Sátoraljaújhelyen, 1901. január 6-án született Borsos József Zoltán (1901-1981) építőmérnök, urbanista, egyetemi tanár. A Beregszászi Állami Főgimnáziumban érettségizett 1919-ben. 1924-ben szerzett mérnöki oklevelet a budapesti Műegyetemen. Ezt követően egy éven át az egyetemen dolgozott mint tanársegéd, majd hasonló munkakört töltött be 1927-1931 között. Közben a főváros szolgálatába állt, ahol mérnöki feladatokat látott el 1928 és 1954 között. 1937-től a főváros híd-és mélyépítési munkáinak egyik irányítója. Közreműködött a ferencvárosi helyi kikötő építésében, a Margit híd kiszélesítésében, a csepeli gabonátárház megépítésében, a ferihegyi gyorsforgalmi út hídjai megépítésében stb. A II. világháború utáni években a főváros árvízvédelmét szervezte újjá, s egyik irányítója volt a Duna-hidak újjáépítésének. Nevéhez fűződik a Csatornázási Művek és a Fővárosi Mélyépítési Beruházási Vállalat megszervezése, utóbbinak 1951-től vezérigazgatója volt. 1954 őszén a ÉKME egyetemi tanárává nevezték ki, ahol a városgazdasági tanszéket vezette 1960-ig. 1957-59-ben rektorh. volt. Nyugalomba vonulásáig, 1971-ig a budapesti műszaki egyetemi

(BME) út-és vasútépítési tanszékének, majd I. sz. vízépítési, ill. vízgazdálkodási tanszékének egyetemi tanára. Nevéhez fűződik a „Közművek, közüzemek” tantárgy oktatásának bevezetése. Szerkesztésében jelent meg 1961-ben a *Vidéki városaink* c. monográfia.

8-10. – EDUCATIO nemzetközi oktatási szakkiállítás

Az immáron 26. EDUCATIO logójú nemzetközi oktatási szakkiállítást január 9-11. között a HUNGEXPO pesti vásárközpont „A” és „D” csarnokában rendezik. A rendezvény a látogatók számára ingyenes, és mindhárom napon 10-17 óra között tart nyitva. Bővebb info: www.educatioexpo.hu

12. – 210 éve született Arenstein József matematikus

Pesten, 1816. január 12-én született Arenstein József (1816-1892) matematikus, tanár. Tanulmányait Pesten, majd a bécsi tudományegyetemen, műegyetemen végezte. 1846 júniusától a József Ipartanoda mennyiségtan és erőműtan tanszékének tanára volt. Ugyanebben az évben *Mik a képzetes mennyiségek és mi azoknak mértani értelme?* című pályaművét a Magyar Tudományos Akadémia első jutalommal tüntette ki. 1850-es évek elejétől 1865-ig bécsi főreál-iskolai tanár volt. Szakirodalmi működése a matematika, a mechanika, a meteorológia, a hidrológia és a mezőgazdaságtan területére terjedt ki. Több tankönyve és dolgozata jelent meg, nagyjából német nyelven. 1847-től volt az Magyar Tudományos Akadémia tagja.

12. – 150 éve született Tóth László mérnök

Budapesten, 1876. január 12-én született Tóth László (1876-1956) gépészmérnök, a műszaki tudományok doktora, aki 1900-ban szabadalmaztatta csuklós egyeshajtású hajtóművét, mely először a Valtellina-vasút mozdonyain nyert alkalmazást. Az említett vasút számára dolgozta ki új, üzembiztos munkavezeték-felfüggesztési rendszerét. 1904-től a Városi Villamos Vasút főműhelyének vezetője. Itteni működésének egyik eredménye a motoros kocsik új rendszerű, kis súlyú légsűrítője. 1906-tól a Ganz Villamossági Gyar műhelyfőnöke; 1909-ben az amerikaiakat megelőzve a villamosmotor-gyártásban bevezette a szalag-rendszerű gyártási módszert. 1911-ben a Ganz és Társa Danubius gép-, vagon- és hajógyár Kőbányai úti gyárának műhelyfőnök-igazgatója. E minőségében főleg a haditengerészet számára készülő gőzturbinák és egyéb gépi berendezések építésének volt irányítója. 1917-től a hadügyi kormányzat rendeletére a bécsi Allgemeine Elektrizitäts Gesellschaft (AEG) gyár újjászervezését végezte, majd 1918-tól a Warchalowsky és Társa osztrák gépgyárnál működött. Itt a benzin-villamos motoros személykocsik kialakításában volt jelentős szerepe. 1927-ben a MÁVAG, majd 1929-ben a MÁV szolgálatába lépett, ahol Kandó Kálmán munkatársaként részt vett a fázisváltós mozdonyok szerkesztésében, gyártási problémáinak megoldásában, műszaki ellenőrzésében. 1953-ban nyugalomba vonult, de a Ganz Vagongyár meghívására tanácsadói minőségben élete végéig foglalkozott a motorkocsik műszaki kérdéseivel.

16. – 140 éve született Gróh Gyula kémikus

Esztergomban, 1886. január 16-án született Gróh Gyula (1886-1952) kémikus, akadémikus, egyetemi tanár. Egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, 1908-ban bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1914-ben az Állatorvosi Főiskola vegytani tanszéke tanárává nevezték ki, ahol több mint 20 esztendő töltött. 1935-ben a Műegyetem Általános Kémiai Tanszékének vezetését vette át, majd 1937-ben a Tudományegyetem III. sz. Kémiai Intézetének (később Általános és Radiológiai Kémiai Intézet) igazgatója lett. Munkássága

elismeréseként az MTA 1925-ben levelező, 1936-ban rendes tagjai sorába választotta. Tudományegyetemen dolgozott 1949-es nyugdíjazásáig, akkor politikai okokból megfosztották akadémiai tagságától, katedrájától és kutatási lehetőségeitől. Ezután élete végéig az Országos Gabona és Lisztkísérleti Állomáson dolgozott. 1989-ben rehabilitálták. Kutató munkássága során három fő témakörrel: a radioaktivitással, a reakciókinetikai vizsgálatokkal, a fehérjék kémiai szerkezetével foglalkozott. Hevesy György (1885-1966) Nobel-díjas kémikussal együtt a világon elsőként alkalmazták a radioaktív indikáció módszerét az ólom öndiffúziójának vizsgálatára. Fehérjekutatásaival kapcsolatban kidolgozta a mikrobiológiai aminosav-racemizáció meghatározási módszerét. Műveiből évtizedekig hallgatók generációi tanultak.

17. – 130 éve született Braun Géza mérnök

Egerben, 1896. január 17-én született Braun Géza (1896-1978) vegyészmérnök, kémikus. A budapesti Műegyetemen vegyészmérnöki, majd doktori oklevelet szerzett 1925-ben. Zemlén Géza (1883-1956) professzor mellett tanársegéd, majd adjunktus volt. 1928-ban Rockefeller-ösztöndíjas volt a chicogi egyetemen. Itt kidolgozta a cukornád termeléséből korszerűen nyerhető legnagyobb cukormennyiség szisztémáját. 1929-ben visszatért Magyarországra, az 1930-as években a Harvard Egyetem meghívta egyetemi tanárnak a szerves kémiai tanszékre. Itt a szívgyógyszer-alapanyagkutatások foglalkoztatták. Brooklynban önálló laboratóriumot rendezett be, ahol digitális-készítményével vagyonossá vált. Az American Chemical Society, New York Academy of Sciences tagja volt.

19. – 125 éve született Fáber Gusztáv mérnök

Budapesten, 1901. január 19-én született Fáber (Faber) Gusztáv (1901-1969) mérnök. 1927-ben szerzett diplomát a budapesti Műegyetemen, majd a MÁVAG Hídosztályára került. Itt hidakat és vasszerkezeteket tervezett és építkezéseket vezetett. 1939-ben főmérnökké nevezték ki. 1940- 44 között Erdélyben 90 elavult vasúti híd újjáépítését vezette. Irányításával készült a lakihegyi rádióadó. A műszaki emlékként számon tartott antennatornya építésekor, 1933-ban a világ legmagasabb antennatornya és sokáig Európa legmagasabb építménye volt. 1945-1947 között a MÁVAG Hídosztályának vezetője volt. 1949-ben az Állami Mélyépítés-tudományi Intézetbe került, mint osztályvezető. A budapesti Duna-hidak újjáépítésének tervezése és irányítása volt a feladata. 1951-ben a BME Villamosmérnöki Karán új mechanika tanszék szervezésére kapott megbízást. E tanszéken oktatott, mint tanszékvezető egyetemi tanár 1953-tól nyugdíjba vonulásáig, 1969-ig. Tagja volt a Nemzetközi Hegesztési Egyesületnek és az MTA Acélbizottságának. Vasszerkezetek gyártásának és szabad szerelésének elméleti kérdéseivel foglalkozott. Számos egyetemi tankönyvet, jegyzetet, több kiváló szakkönyvet írt és szerkesztett.

20. – Építési szakmai továbbképzés

Budapesti és Pest vármegyei Mérnöki Kamara „Elektronikus építési napló ismeretek” címmel január 20-án rendez ONLINE szakmai (építési, elektrotechnikai, energetikai, épületgépészeti, hírközlési, közlekedési, vízépitési és vízgazdálkodási) továbbképzést. Bővebb infó: <https://bpmkkepzések.hu/>

21. – 120 éve született Bolberitz Károly mérnök

Budapesten, 1906. január 21-én született Bolberitz Károly (1906-1978) vegyész- és egészségügyimérnök, a vízhygiénia szaktekintélye. A budapesti Műegyetemen szerzett vegyészmérnöki, majd nagybátyja, Heller

Farkas (1877-1955) professzor ösztönzésére közgazdasági oklevelet. Először az Országos Közegészségügyi Intézet munkatársa volt, majd 1935-1938 között az Iparügyi Minisztérium, ezt követően a svájci Wander Gyógyszergyár magyarországi főmérnöke, vezérigazgatója volt. 1948-tól nyugdíjazásáig az Országos Közegészségügyi Intézetben folytatott kutatómunkát a vízegészségügy, az ipari üzemek vízgazdálkodása, a vízkezelési technológiák kidolgozása és a szennyvíztisztítás területén. Jelentős szerepe volt számos szabvány és egészségügyi rendelet megalkotásában, több egyetemi jegyzet szerkesztésében, megírásában. A hazai felsőoktatásban a szakmérnöki és orvostovábbképző tanfolyamok megbecsült előadója volt.

21. – Magyar informatika napja

Január 21-én tartják a Magyar informatika napját. Azért e nap tekinthető a hazai informatika születésének, mert 1959. január 21-én jelentették be a sajtóban az első magyar elektronikus számítógépet, a szobányi méretű M-3-at. Az informatikai értékek megőrzését és átörökítését vállaló Neumann János Számítógéptudományi Társaság (NJSZT) új hagyományt teremt azzal, hogy 2022-től a Magyar informatika napjaként emlékezik meg az 1959-es eseményről. „Az évforduló méltó megünneplése az M-3 mellett dolgozó egyik villamosmérnök, a társaság későbbi főtitkára, Kovács Győző számítástechnikus, az informatikai kultúra jeles terjesztője ötlete volt. Társaságunk az ő kezdeményezését szeretné szélesebb körben elterjeszteni és kiterjeszteni minden magyar informatikus ünnepévé, a Magyar kultúra napjához hasonló célokkal bíró kezdeményezésével, amelyről mostantól minden évben megemlékezünk” – emelte ki az NJSZT elnöke.

21-24. – Mezőgazdasági és mezőgép kiállítás

Az AGROMASHEXPO és AGRÁRGÉPSHOW – a szakma éves találkozóhelyének január 21-24 között a HUNGEXPO pesti vásárcsopont ad otthont. Bővebb info: www.agromasheexpo.hu

22. – 90 éve született Gál Tivadar mérnök

Gyulán, 1936. január 22-én született Gál Tivadar (1936-2024) vízepítőmérnök, vízkészletgazdálkodási és hidrológiai szakmérnök. 1954-ben kezdett dolgozni a VIZITERV Vállalatnál, geodéta és segédtervezőként. Négy évvel később tervező beosztást kapott. Közben elkezdte egyetemi tanulmányait a BME Mérnöki Karán, diplomáját 1963-ban kapta meg. Ekkor a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóságon (Debrecen) dolgozott építési csoportvezető, majd osztályvezető beosztásban. 1971-től akkor megalakuló KEVITERV (Szolnok) főmérnöke volt 2 évig, majd a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság főosztályvezetője lett. 1976-tól ismét a KEVITERV-nél előbb igazgatóhelyettes, majd 1978-tól tíz éven keresztül igazgató volt. 1977-ben a BME vízkészletgazdálkodási és hidrológiai szakmérnöki diplomáját szerezte meg. 1988-tól a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság Tervezési Osztályát vezette négy éven át. 1993-tól a KEVITERV AKVA Kft-nél dolgozott, mint tervellenőr, műszaki ellenőr és minőségbiztosítási vezető, ahol a vállalati minőségbiztosítási rendszer kidolgozását az ISO szabványok szerint, ill. a rendszer auditáltatását, valamint a minőségbiztosítási feladatok ellátását végezte 2003-ig. Szakmai, tervező munkája mellett számos társadalmi tevékenységet is folytatott. 1996-ban a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Mérnöki Kamara alapítóelnöke volt. Kimagasló szerepet játszott az új kamarai szervezet létrehozásában, működtetésében. A tagság munkájával elégedett volt, amit az is bizonyít, hogy nyolc éven át látta el az elnöki tisztséget. A 2004. évi választáskor már nem vállalta az elnöki feladatokat, de az Elnökség tagja maradt 2009-ig. Gál Tivadar több évtizedes kiemelkedő

mérnöki munkássága elismeréséül 2005-ben elsőként vehette át a JNK Szolnok Megyei Mérnöki Kamara Elnöksége által alapított Aranygyűrűs Mérnök kitüntetést. A mérnöki hivatás területén végzett több mint 40 éves kimagasló munkája eredményeként 2006-ban kiérdemelte a Magyar Mérnöki Kamara Tiszteletbeli Tagja kitüntetést. A területi kamara eredményes működése érdekében tartósan és kiemelkedően végzett tevékenysége, valamint a mérnöki tevékenység segítése eredményeként 2022-ben a Jász- Nagykun-Szolnok Megyei Mérnöki Kamaráért Díjat vehette át.

22. – 100 éve született Zsakó János vegyész

Kolozsváron, 1926. január 22-én született Zsakó János (1926-2001) vegyész. Bolyai Tudományegyetemen 1948-ban nyert kémiai tanári oklevelet. Itt a Kémia Karon kezdett gyakornokként, 1950-ben lett tanársegéd, 1952-ben doktorandusz lett Románia tudományos akadémiajának kolozsvári kémiai intézetében, 1956-ban doktorált, 1963-ig adjunktus, majd 1990-ig docens. A hetvenes évek közepén Algériában, 1992-ben pedig Budapesten volt vendégelőadó. 1991-től haláláig a "Firka" folyóirat főszerkesztője volt. Mintegy 240 tudományos közlemény szerzője, a természetfilozófiai kérdésekkel foglalkozó cikkeit magyarul és románul publikálta. Kutatási területe a határfelületi filmek fizikai kémiája. A "J. Thermal Analysis" szakfolyóirat szerkesztőbizottságának 1971-2001 között volt a tagja.

23. – 130 éve történt Gothard Jenő mérnök Röntgent igazoló kísérlete

Wilhelm Konrad von Röntgen (1845-1923) fizikus 1895. november 9-én katódsugarakkal kísérletezett. Észrevette, hogy a katódcső falából láthatatlan sugárzás indul ki. 1895. december 22-én készített először felvételt felesége kezéről, majd december 28-án az új sugárzás felfedezését bejelentette. Korszakalkotó találmányaért, általa akkor X-sugárzásnak nevezett jelenség feltalálásáért kapta az első fizikai Nobel-díjat 1901-ben. Felfedezés bejelentése után néhány héttel 1896. január 23-án a Vasvármegyei Herény címzetes tanárként Gothard Jenő (1857-1909) gépészmérnök, csillagász, a Magyar Tudományos Akadémia tagja saját maga is készített röntgenfelvételeket, így e tudományos szempontból a „senki földjén” rekonstruálta a müncheni egyetemi kísérletet. A Vasvármegyei Elektromos Művek Rt. igazgatójaként pedig megtervezte és az ő irányításával a Rába-folyón épült meg az első magyar vízerőmű, az ikervári. Az ikervári erőművet 1896. december 31-én helyezték üzembe. Az itt fejlesztett elektromos áram felhasználásával indította útjára a szombathelyi villamos vasutat. Vasvármegyei Elektromos Művek Rt. 1897-ben megvette a soproni gázműveket, hogy ott villamos világítást és vasutat létesítsen, és még abban az év decemberében szerződést kötött a várossal a kivitelezésről. 1899-1900-ban belga és francia tőke bevonásával 2 db új turbinát állítottak üzembe, és Gothard Jenő tervei alapján, vezetésével kiépítettek egy második vezetéket Sopronig. Ennek az erőműnek köszönhetően Ikervár lett az első elektromos rendszerrel ellátott falu Magyarországon, és az ikervári Batthyány-kastélyban előbb volt elektromos világítás, mint a schönbrunni császári kastélyban.

24. – 80 éve jött létre az ENSZ Atomenergia Bizottság

A II. világháború után a nemzetközi béke és biztonság fenntartására, egy újabb világháború kitörésének megakadályozására létrejött Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) nem sokkal megalakulása után már foglalkozni kezdett az „atom-problémával”. ENSZ közgyűlése 1946. január 24-én létrehozta a szervezet Atomenergia Bizottságát (ENSZ-AB). Az ENSZ-AB-ban megindult nemzetközi tárgyalások a kialakult

hidegháborús légkörben kudarccal végződtek, így az ENSZ-AB hamarosan megszűnt. A nemzetközi helyzet enyhülésével a tárgyalások más formában újraindultak, és a fordulatot jelezte az Amerikai Egyesült Államok (USA) elnökének, D. D. Eisenhowernek 1953. december 8-án az ENSZ soros ülésén elmondott híres „Atom for Peace” beszéde, melyben javaslatot tett a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség (NAÜ) létrehozására. A javaslat szerint az új nemzetközi szervezet feladata, hogy dolgozzon ki „*módszereket, melyek segítségével a hasadó képes anyagokat az emberiség békés céljainak szolgálatába lehet állítani. Szakértőket kell megbízni, hogy az atomenergiát a mezőgazdaság, orvostudomány és más békés tevékenységek számára felhasználhatóvá tegyék. Kiemelt cél lehet a világ energiáinségében szenvedő területeinek bőséges elektromos energiával történő ellátása.*” Az ennek alapján megindult tárgyalások eredményeként az ENSZ közgyűlése 1954. december 4-én egyhangú határozattal fogadta el az új nemzetközi szervezet megalakításának tervét. Ezt követően hosszú előkészítő munka indult meg. Az ebben való részvétel is igényelte a kérdés magyarországi szervezeti, szakmai hátterének kialakítását, és így hozzájárult az atomenergia alkalmazásával foglalkozó hazai szervezet létrehozásához. Az Országos Atomenergia Bizottság (OAB) 1956. január 1-ei létrejöttét a fentiekén túl az atomenergia hazai alkalmazásának kialakulása és fejlődése tette szükségessé. Létrehozásáról a 4521. (XII. 15.) 1955. Minisztertanácsi határozat rendelkezett. A korábban létrehozott Kísérleti Reaktor Bizottság és az MTA mellett működő Központi Izotóp Bizottság megszűnt, feladataikat az OAB vette át. A határozat arról is rendelkezett, hogy az MTA Központi Fizikai Kutató Intézet (KFKI) felett 1956. január 1-től kezdve az OAB és az MTA egyetértésben gyakorolja a felügyeleti jogot. A NAÜ alapító okiratát végül az 1956. szeptember 20-a és október 26-a között Washingtonban megtartott nemzetközi konferencián vitatták meg és fogadták el, amely a szükséges számú ország részéről történt aláírás és ratifikáció után 1957. július 29-én lépett hatályba. Hazánk a NAÜ alapító tagjaként részt vett a Nemzetközi Atomenergia-ügynökség létrehozásában.

26. – 100 éves az első televízió készülék

Londonban, 1926. január 26-án John L. Baird (1888-1946) skót villamosmérnök, a televíziós műsorszórás egyik úttörője bemutatta az első mozgó képeket megjelenítő TV-t. A képjel fogadására, majd továbbítására Paul Nipkow (1860-1940) német mérnök, feltaláló lemezeit használta, ami később elavult technika lett. Tőle függetlenül, 1926. március 20-án, Tihanyi Kálmán (1897-1947) magyar fizikus, villamosmérnök a budapesti szabadalmi kérelmében részletesen leírta a töltéstárolás elvét megvalósító, teljesen elektronikus, nagy felbontású televíziós rendszert, így pár év múlva megszületett a XX. század legnagyobb találmányaként tartott televízió kivirágzását lehetővé tevő eszköz, a kamerák legfontosabb alkatrésze, az ikonoszkóp. Az új televízió alapelveit és számos kivitelezési módját 1926-ban benyújtott magyar szabadalmi bejelentésében dolgozta ki, katódsugárcsövet alkalmazva mind a kamera céljára, mind pedig vevőcsőként. Elgondolásait később továbbfejlesztve, két új szabadalmi leírásban foglalta össze, majd 1928-ban szabadalmazta többek közt Magyarországon, Németországban, Angliában, Franciaországban és az USA-ban. Az amerikai Radio Corporation (RCA) a szabadalmak angliai és franciaországi közzétételét követően, 1930 nyarán kereste meg, és 1931-ben kezdték meg ezek alapján a képfelbontócső laboratóriumi kidolgozását. Tihanyi Kálmán szabadalmait később megvásárolták. Az új kameracső első igazán sikeres példányai néhány hónapon belül

megszülettek és ekkor dőlt el, hogy a készüléket majd ikonoszóp néven fogják forgalmazni. Ennek a nagyrészt Tihanyi 1928-as szabadalmi alapján továbbfejlesztett változatai képikonoszóp, orthikon, képorthikon és vidikon néven ismertek. Ezek közös alapvető jellemzője, hogy a töltésfelhalmozás, illetve -tárolás elvén működnek. 2001. szeptember 4-én az Egyesült Nemzetek Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezete (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO) beiktatta Tihanyi Kálmán 1926-os szabadalmi bejelentésének iratait azon egyetemes jelentőséggel bíró dokumentumok közé, amelyeket szellemi világörökségként jegyeznek A világ emlékezete programban.

27. – Épületgépészeti évindító nap, szakmai továbbképzés

A Magyar Épületgépészek Szövetsége évindító napján, január 27.-én Budapesten, a Lurdy Házban, a szakmai előadások mellett kiállítás is várja az érdeklődőket. A tematikus programokban közös, hogy újdonságokat, aktuális és jövőbe mutató szakmai tudást tartalmaznak, vagyis hatékonyan hozzájárulnak az épületgépészeti tervezők, kivitelezők, üzemeltetők, valamint a társszakmák, így a villamos szakemberek, tervezők, kivitelezők színvonalas munkavégzéséhez. A 4-es teremben tartják a Budapesti és Pest vármegyei Mérnöki Kamara hagyományos szakmai továbbképzését. Bővebb infó: <https://bpmkkepzések.hu/> és <https://start.megsz.hu/>

28. – Adatvédelem világnapja

Az Európa Tanács (ET) kezdeményezésére 2007-ben, az ET adatvédelmi konvenciójának elfogadása 25. évfordulóján rendezték meg először az Európai Bizottság támogatásával az adatvédelem nemzetközi napját. Az a felismerés hívta életre, hogy az állampolgárok nem ismerik eléggé az adatvédelemhez kapcsolódó jogait, érdekeiket nem merik, és nem tudják megvédeni, csendes beletörődéssel tűnnek lényegében minden jogsértő adatkezelést. Adatvédelem napjának fő célja, hogy az emberek érdeklődjenek az adatvédelmi ismeretek iránt, keressék a lehetőséget ezek megvitatására. Idehaza 1992-ben alkottak törvényt a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról, s az adatvédelmi biztos (ombudsman) intézménye 1995 júliusától működik. Információs önrendelkezési jog az egyén azon joga, ahol maga dönthet személyes adatainak kiszolgáltatásáról és felhasználásáról. A személyes adat akkor kezelhető, ha az érintett ahhoz hozzájárul, vagy a törvény elrendeli. 2018. május 25. óta az Európai Parlament és ET új adatvédelmi rendelete, a General Data Protection Regulation (GDPR) van érvényben. A GDPR fő célja a személyes adatok egységes szintű adatvédelmi biztosítása az EU minden tagállamában, így idehaza is. Nem véletlen, hogy a legszigorúbb rendeletek között tartják számon: a NAIH (Nemzeti Adatvédelmi Hivatal) akár 20 millió euróig (6 milliárd Ft) terjedő büntetést is kiszabhat azokra, akik nem tartják be az adatvédelmi szabályokat.

28. – 125 éve született Takács József térképész

Sóskúton, 1901. január 28-án született Takács József (1901-1986) térképész, geográfus, a Kartográfiai Vállalat első főmérnöke, a magyar kartográfia jelentős, meghatározó egyénisége. A budapesti Műegyetemen kezdett tanulmányok után a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett diplomát földrajzból, földtanból és csillagászatból. 1924-től számos térképet és iskolai atlaszt szerkesztett. Természeti színezést javasolt. Kiemelkedett a földrajzi nevek térképi használatával kapcsolatos munkássága, melyben nemzetközi elismerést aratott. Jelentős eredményei vannak az idegen nyelvű névanyag hazai átültetését illetően.

Alapításától kezdve részt vett a Földrajzinév-bizottságban. 1929-ben jelentette meg „A földrajzi nevek helyes írásmódja” c. szabályzatot és névjegyzéket tartalmazó írását. Foglalkozott török, görög, orosz, etióp és kínai nevek átírásával. Az ő nevéhez fűződik az Állami Térképészeti Intézet kisértelész névírása. 1940-ben a Magyar Földrajzi Társaság elfogadja az általa kidolgozott névrajzi rendszert. A Földrajzinév-bizottság számára ország-névjegyzéket állított össze, irányításával készült hazánk legfontosabb domborzati, táj- és vízneveinek első jegyzéke. Több e témájú cikke külföldön is megjelent. Közreműködött az 1:2,5 milliós világtérkép névanyagának kialakításában is. A háború után Bognár Gáborral iskolai falitérképeket, atlaszt és várostérképeket szerkesztett, így a Bibliotheca Világtlaszt. Értékes mű a század eleji magyar kartográfiára vonatkozó történeti visszapillantása is.

30. – 130 éve született Fehrentheil-Gruppenberg László mérnök

Brassóban, 1896. január 30-án született (1896-1943) földmérő mérnök. Oklevelét 1921-ben a budapesti Műegyetemen szerezte. Magánmérnöki gyakorlatot folytatott. Oktatott a Műegyetemen, és magánirodát is működtetett. Tagja lett a Budapesti Mérnöki Kamara Választmányának. Több dunántúli település kataszteri térképének elkészítésére kérték fel, így került 1927-ben Szigligetre. Szigliget nemcsak a felméréseket köszönheti neki, de ő tette meg az első lépéseket afelé, hogy a településből üdülőfalu legyen és az ő nevéhez köthető a híres szigligeti jegenyesor is. Jelentős szerepe volt számos dunántúli község felmérésében, és a főváros 1935-1944. évi új felmérésében. 1938-1939 között az Iparügyi Minisztérium városrendezési ügyeit intézte. Szakirodalmi munkássága is számottevő, ezek a Térképészeti Közlönyben, a Geodéziai Közlönyben és a Magyar Szemlében jelentek meg.

Felhasznált irodalom:

- MMK Történeti (Bizottság) Munkacsoport: **Magyar mérnökök évfordulói 2026-ban**
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- **Évfordulóink a műszaki és természettudományokban**
MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága sorozatának egyes kötetei
- **História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók**
Internet: tudosnapar.kfki.hu/historia
- **Neumann János Számítógép-tudományi Társaság (NJSZT) Informatikatörténeti Fórum**
Internet: itf.njszt.hu
- Dr. Hajtó Ödön: **A mérnöki hivatásért**
2021. – Budapesti és Pest Megyei Mérnöki Kamara
- Nagy Ferenc szerk.: **Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig**
1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Kenyeres Ágnes szerk.: **Magyar Életrajzi Lexikon I-IV. 1967-1990. – Akadémiai Kiadó**
Internet: arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-eletrajzi-lexikon-7428D/
- **Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (SZTNH) és**
a jogelőd **Magyar Szabadalmi Hivatal (MSZH) kiadványai**

- **Mérnök Újság (MÚ) és MÚ Online História** rovat (Magyar Mérnöki Kamara)
Internet: mernokvagyok.hu és mernokvagyok.hu/blog/category/historia
- **Mérnöki évfordulók, emlénapok és programok** - 2014. január 1-től havi bontásban
Internet: mmk.hu/kamarai/historia
- **EMT Tudomány- és Technikatörténeti Konferenciák kiadványai**
(Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság) Internet: ttk.emt.ro
- Fejér László szerk.: **Vizeink Krónikája** (Vízügyi múzeum 2001.)
Internet: library.hungaricana.hu/hu/view/VizugyiKonyvek_067/?pg=0&layout=s
- **A Magyar Hidrológiai Társaság kitüntetettjei 1917-2017 között** (MHT, 2019.)
Internet: hidrologia.hu/mht/letoltes/LEXIKON_WEB.pdf
- Kozák Péter író, szerk.: © **Névpont, 2022.** Nemzeti életrajzi adatbázis, virtuális sírkert
Internet: nevpont.hu/
- Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár: **Magyar Tudós Tárlat – életrajzok**
Internet: mezogazdasagikonyvtar.hu/a-gyujtemeny/elektronikus-forrasok/magyar-tudostarlat-eletrajzok
- Magyar Építészeti Múzeum és Műemlékvédelmi Dokumentációs Központ: **Események / Évfordulók rovat**
Internet: memmdk.hu/esemenyek
- **Egyéb szakmai életrajzok és műszaki források**

Készítette: Sipos László József villamosmérnök, minőségügyi szakmérnök

Magyar Mérnöki Kamara (MMK) Történeti (Bizottság) Munkacsoport tagja